

**Голові спеціалізованої вченої ради
К 70.895.01 Хмельницького
університету управління та права,
доктору юридичних наук,
професору, заслуженому юристу
України О.М.Омельчуку**

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з державного управління, професора Голубь Валерії Володимирівни на дисертацію Мазій Інни Василівни “Державне регулювання розвитку волонтерської діяльності в Україні щодо посилення обороноздатності держави”, поданої до захисту на засіданні спеціалізованої вченої ради К 70.895.01 в Хмельницькому університеті управління та права на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку

Актуальність обраної теми дослідження

У сучасних умовах розвитку українського суспільства проблеми державного управління у сфері національної безпеки стають основою всієї державної політики. Країна опинилась у надзвичайно складній воєнно-політичній та соціально-економічній ситуації. Так, унаслідок низки чинників, передусім зовнішньої агресії Російської Федерації проти України, усі державні (безпекові) інституції виявилися неготовими ефективно реагувати на виклики та загрози національній безпеці України та діяти в екстремальних умовах суспільного конфлікту, територіальної анексії та окупації частини української території. Тому громадянське суспільство на патріотичному підйомі зуміло самоорганізуватися, що спричинило появу безпрецедентної кількості волонтерів і волонтерських організацій.

Беззаперечним є той факт, що розвиток волонтерського руху є ключовим складником у цьому процесі, а Революція Гідності стала поштовхом в усвідомленні українцями потреби надавати волонтерську допомогу не лише в соціальному напрямку, а й в оборонному. Саме завдяки волонтерським організаціям та волонтерам Україна у 2014 році зупинила російську збройну агресію й таким чином зберегла суверенітет України.

Актуальність цього дослідження зумовлена набуттям чинності рішення Ради національної безпеки і оборони України “Про Концепцію розвитку

*Вх W 0106/19
вп 12.02.2019
Г. Омельчук*

сектору безпеки і оборони України” від 04 березня 2016 р., затвердженого Указом Президента України від 14 березня 2016 р. № 92/2016, де основними шляхами щодо сприяння участі громадських організацій у підвищенні готовності складових сектору безпеки і оборони до виконання поставлених завдань визначено: створення умов для залучення громадських організацій до військово-патріотичного виховання молоді, підготовки громадян до захисту Батьківщини; удосконалення законодавчого забезпечення з питань розвитку волонтерського руху в Україні; підвищення якості надання волонтерської допомоги; залучення громадськості до процесів розвитку складових сектору безпеки і оборони, зокрема в питаннях покращення соціального, медичного та матеріально-технічного забезпечення, раціонального використання державних ресурсів. Також безпосередньо в ст. 434 Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом передбачено сприяння молоді в здобутті знань, набутті навичок і професійних умінь поза освітньою системою, зокрема шляхом волонтерства, та визнання цінності такого досвіду.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційну роботу виконано в Хмельницькому університеті управління та права в межах науково-дослідної роботи на тему “Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави” (ДР № 0108U008927), де роль автора полягала в дослідженні питання розвитку та підтримки волонтерського руху в Україні з метою посилення обороноздатності держави.

Крім того, в основу дисертації покладено результати досліджень, які є складовою частиною заходів з реалізації указів Президента України “Про Стратегію національної безпеки України” від 26 травня 2015 р. № 287/2015, “Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки” від 26 лютого 2016 р. № 68/2016, “Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України” від 14 березня 2016 р. № 92/2016, “Про Стратегічний оборонний бюлетень України” від 06 червня 2016 р. № 240/2016.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

У роботі здійснено науково-теоретичне обґрунтування механізмів державного регулювання розвитку волонтерської діяльності в Україні щодо посилення обороноздатності держави. Крім того, державне сприяння діяльності українських волонтерських організацій, посилення їхньої взаємодії з органами державної влади, підвищення якості надання волонтерської допомоги та запровадження механізмів державного регулювання розвитку волонтерської

діяльності в Україні щодо посилення обороноздатності держави визначає потребу в розширенні сфери їх застосування в галузі державного управління.

Переконаливо автор обґрунтовує організаційний, правовий, соціальний, мотиваційний механізми державного регулювання розвитку волонтерської діяльності в Україні щодо посилення обороноздатності держави та розкриває їхню основну роль, спрямовану на забезпечення подальшого розвитку волонтерського руху, доступності волонтерства для кожного громадянина держави, залучення волонтерів до розвитку складових сектору безпеки і оборони, забезпечення прозорості та розширення напрямів волонтерської діяльності в державних та громадських організаціях з урахуванням її проведення під час надзвичайних ситуацій чи бойових дій, оптимізацію взаємовідносин органів державної влади та інститутів громадянського суспільства у сфері волонтерської діяльності, що в сукупності забезпечуватимуть обороноздатність України (с. 47–59).

Автор на підставі аналізу законодавчої бази, яка регулює питання діяльності волонтерських організацій та волонтерів, визначив, що нормативно-правова база у сфері волонтерської діяльності складається з національного та міжнародного законодавства.

Дисертант зазначає, що Конституція України та закони України “Про волонтерську діяльність”, “Про громадські об’єднання”, “Про благодійну діяльність та благодійні організації”, “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення матеріально-фінансового забезпечення обороноздатності держави”, “Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо деяких питань оподаткування благодійної допомоги” є правовою основою розвитку волонтерської діяльності в Україні.

Дисертантом доведено, що наявний нормативно-правовий фундамент забезпечує чітку вертикаль відносин між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства (громадськими об’єднаннями, благодійними організаціями, волонтерами), спрощує роботу благодійних та волонтерських організацій, проте становить точкову реакцію на події, інколи має тимчасовий характер, а тому прийняття системного законодавства, спрямованого на врегулювання волонтерської діяльності щодо посилення обороноздатності держави, дозволить створити умови для забезпечення розвитку якісно нового рівня цієї діяльності та взаємодії волонтерів (волонтерських організацій) з органами державної влади та сектором безпеки і оборони.

Аналіз національного законодавства дав змогу автору встановити основні проблеми системного законодавчого й правового регулювання розвитку волонтерської діяльності в Україні щодо посилення обороноздатності

держави: низький рівень правового регулювання волонтерської діяльності в цій сфері; відсутність концептуальної правової бази з питань урегулювання адміністративно-правового статусу волонтерів АТО (ООС); недостатність правового врегулювання питань соціального захисту та відповідності законодавства сучасним реаліям, зокрема, проведенню антитерористичної операції на Сході України; неповний перелік організаційно-правових форм, у яких можуть створюватися волонтерські організації; відсутність Кодексу волонтерів – документу, дія якого розповсюджується на волонтерів та визначає основні принципи їхньої діяльності; наявність у чинній законодавчій та нормативно-правовій базі недоліків, що спричиняють розвиток зловживань у цій сфері; відсутність дієвого правового механізму покарання псевдоволонтерів (с. 86).

Заслуговує на увагу вдосконалення принципів волонтерської діяльності в Україні: добровільності; солідарності; рівності; моральності; регулярності; відкритості й послідовності політики у сфері волонтерської діяльності; невідворотності покарання за вчинення злочинів проти основ національної безпеки і оборони України псевдоволонтерами (с. 75–76).

Автор слушно наголошує, що кожна країна має власну модель регулювання волонтерської діяльності з огляду на соціальні, культурні, економічні та безпекові умови, спрямовану на підвищення добробуту суспільства, однак вагомим компонентом має бути чітка та ефективна взаємодія інститутів громадянського суспільства із органами державної влади для отримання соціального ефекту від їхньої діяльності. Крім того, узагальнення зарубіжного досвіду дає підстави запропонувати нові шляхи розвитку волонтерської діяльності в Україні (с. 127–149).

У третьому розділі роботи “Удосконалення державного регулювання розвитку волонтерської діяльності в Україні щодо посилення обороноздатності держави” автор визначає пріоритетні напрями та шляхи вдосконалення державного регулювання волонтерської діяльності щодо посилення обороноздатності України. Запропоновано такі напрями: реформування системи національної безпеки і оборони та посилення ролі волонтерського руху в цьому процесі; удосконалення правового регулювання волонтерської діяльності в Україні; оптимізація взаємовідносин органів державної влади та інститутів громадянського суспільства у сфері волонтерської діяльності.

Позитивним моментом роботи є запропонований автором проект “Концепції залучення громадськості до розвитку волонтерської діяльності в Україні щодо посилення обороноздатності держави” (с. 232–244), у якому визначено принципи, мету, завдання, пріоритети, механізми та очікувані результати залучення громадськості до розвитку волонтерської діяльності в

Україні щодо посилення обороноздатності держави. Також запропоновано проект Кодексу волонтерів АТО (ООС), завданнями якого є забезпечення ефективного здійснення волонтерами обов'язків на підставі додержання принципів верховенства права, законності, суспільної моралі та високої культури, надання безоплатної допомоги людям, які її потребують, підвищення авторитету органів державної влади та сприяння зміцненню довіри громадян до них (с. 224–231).

Основні наукові положення, висновки і практичні рекомендації, викладені в дисертації, є достатньо обґрунтованими, логічними і послідовними.

Достовірність результатів і новизна досліджень, повнота їхнього викладу в опублікованих працях

Достовірність висновків і рекомендацій, сформульованих у роботі, забезпечено знанням і творчим використанням дисертантом наукової методології та застосуванням сучасних методів наукового пошуку.

Для досягнення мети дослідження та вирішення поставлених завдань було використано комплекс загальнонаукових методів, що дало змогу систематизувати емпіричну інформацію, проаналізувати поточний стан державного регулювання розвитку волонтерської діяльності в Україні щодо посилення обороноздатності держави.

За результатами проведеного дослідження автором вперше встановлено особливості державного регулювання розвитку волонтерської діяльності в Україні щодо посилення обороноздатності держави, що полягають у необхідності врегулювання питань уніфікації чітких і прозорих правил діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо зазначеної сфери (спрямованої на вироблення правових норм, які однаково регулюють відносини в процесі вироблення та реалізації державної політики у сфері волонтерської діяльності), ужиття комплексних заходів щодо чіткого розмежування функцій та повноважень цих органів, удосконалення механізму співпраці й обміну інформацією між ними, посилення громадського контролю в цій сфері й адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу з популяризації волонтерського руху.

Також автором удосконалено систему принципів волонтерської діяльності в Україні, що базується на: верховенстві права; обов'язку держави дбати про добробут і гармонічний розвиток власних громадян, гарантувати їм достатній життєвий рівень і соціальну захищеність; чіткому розмежуванні функцій і повноважень органів державного управління та громадських організацій (установ), які залучають до діяльності волонтерів; самостійності й добровільності прийняття рішення про участь у волонтерській діяльності; відсутності плати за волонтерську допомогу та безкорисливості;

неприбутковості волонтерської діяльності, пов'язаної з відсутністю мети на отримання прибутку, зокрема цю систему доповнено такими принципами: добровільності; солідарності; рівності; моральності; регулярності; відкритості й послідовності політики у сфері волонтерської діяльності; невідворотності покарання за вчинення злочинів проти основ національної безпеки і оборони України псевдоволонтерами.

На підставі здійсненого дослідження сформульовано авторське визначення терміна “волонтерська діяльність щодо посилення обороноздатності держави” як найбільш дієвої форми самоорганізації населення на добровільній основі щодо здійснення волонтерської (суспільно корисної) діяльності, що об'єднала зусилля громадянського суспільства та держави в боротьбі із зовнішньою агресією шляхом консультативно-дорадчої, інформаційної та фінансової підтримки сил безпеки і оборони з боку волонтерських організацій України, з метою посилення спроможностей організацій громадянського суспільства сприяти проведенню реформ у секторі безпеки і оборони та підвищенню обороноздатності держави.

Теоретичні узагальнення за темою дослідження дозволили автору отримати приращення наукової новизни щодо подальшого розвитку механізмів державного регулювання розвитку волонтерської діяльності в Україні щодо посилення обороноздатності держави; обґрунтування особливостей вироблення та реалізації державної політики у сфері волонтерської діяльності щодо посилення обороноздатності держави в умовах зовнішньої агресії; систематизації підходів і поглядів про місце та роль волонтерської діяльності в Україні щодо посилення обороноздатності держави у сфері державного управління.

Повнота висвітлення результатів дослідження в опублікованих працях та авторефераті

Основні результати дисертаційного дослідження оприлюднені на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях у різних містах України.

Основні положення дисертації викладено у 12 наукових публікаціях, з яких 6 статей (з них 5 у фахових наукових виданнях, 1 у зарубіжному виданні), 5 тез доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій. У наукових працях повністю віддзеркалено всі розділи рецензованої дисертаційної роботи.

Значення роботи для науки і практики та шляхи використання результатів дослідження

Дисертаційна робота є комплексним дослідженням механізмів державного регулювання розвитку волонтерської діяльності в Україні щодо посилення обороноздатності держави, у якому виявлено проблеми організації

та здійснення волонтерської діяльності в Україні для їх подальшого розв'язання шляхом удосконалення механізмів у цій сфері, а також розроблення науково-практичних рекомендацій органам державної влади та інститутам громадянського суспільства щодо забезпечення подальшого розвитку волонтерського руху, доступності волонтерства для кожного громадянина держави, забезпечення прозорості та розширення напрямів волонтерської діяльності в секторі безпеки і оборони України.

Основні положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження були використані: Національним агенством України з питань державної служби в практичній діяльності Центру адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу в процесі розробки практичних матеріалів до тематичних короткострокових семінарів з підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування з питань адаптації законодавства України до стандартів ЄС (акт про впровадження від 16 березня 2018 р. № 02/94-18); Інститутом законодавства Верховної Ради України під час законотворчої діяльності (довідка про впровадження від 03 квітня 2018 р. № 22/150-1-15); Академією державної пенітенціарної служби Міністерства юстиції України під час обґрунтування теоретичних положень, висновків з урегулювання питань діяльності волонтерських організацій в Україні у сфері посилення обороноздатності держави (довідка про впровадження від 11 травня 2018 р. № 15/15 – д); Львівським державним університетом внутрішніх справ під час обґрунтування теоретичних положень, висновків у процесі підготовки та проведення лекцій, семінарських та практичних занять зі студентами й курсантами в рамках навчальних дисциплін “Адміністративне право і адміністративний процес”, “Проблеми управління в органах виконавчої влади” та підготовки навчально-методичних і дидактичних матеріалів (акт про впровадження від 15 травня 2018 р. № 34).

Матеріали дисертаційного дослідження можуть також використовуватися в навчальному процесі при підготовці магістрів з державного управління, у системі перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців. Загалом запропоновані в дисертації положення, висновки і рекомендації мають практичне значення, про що свідчать відповідні довідки.

Оцінка оформлення дисертації та змісту автореферату

Дисертація та автореферат оформлені згідно з вимогами МОН України. Зміст дисертації цілком корелюється з темою та повністю розкриває її. Робота написана науковим стилем, її оформлення відповідає чинним стандартам, у тексті роботи зроблені належні посилання на цитовані джерела. Автореферат дисертаційної роботи розкриває зміст проведеного дослідження і не містить інформації, відсутньої в дисертації. Структура дисертації повністю

узгоджується з її новизною, метою і завданнями дослідження, наукові положення викладені достатньо логічно і конкретно, висновки і рекомендації ґрунтуються на результатах власних авторських досліджень.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

1. Автор, визначаючи механізми державного регулювання розвитку волонтерської діяльності в Україні щодо посилення обороноздатності держави, концентрує увагу лише на організаційних, правових, соціальних та мотиваційних, залишаючи поза увагою політичні та економічні механізми, які, на нашу думку, є також дуже важливими в процесі державного регулювання розвитку волонтерської діяльності в Україні щодо посилення обороноздатності держави.

2. Автор доцільно й цікаво в другому розділі проаналізував зарубіжний досвід волонтерської діяльності в таких розвинутих країнах, як Сполучені Штати Америки, Німеччина, Франція, Велика Британія, Італія та Польща. Проте мало приділено уваги виявленню корисного для України досвіду волонтерської діяльності цих держав (особливо Франції та Великої Британії).

3. При формулюванні положень наукової новизни доцільно було б показати чіткіше відмінність отриманих результатів від відомих раніше, зокрема, у положенні удосконалено, де мова йде про понятійно-категоріальний апарат означеної сфери дослідження, як-от сформульоване авторське визначення терміна “волонтерська діяльність щодо посилення обороноздатності держави”.

4. Для виконання завдання дослідити теоретико-правові основи державного регулювання розвитку волонтерської діяльності в Україні автор дійсно опрацював й узагальнив основні теоретико-методичні підходи за темою дослідження, про що свідчить досить широкий перелік опрацьованих наукових праць. Проте стиль викладу матеріалу більше нагадує огляд використаних джерел і не завжди відображає ставлення автора до позицій того чи іншого науковця.

5. Характеризуючи механізми державного регулювання розвитку волонтерської діяльності в Україні щодо посилення обороноздатності держави варто було почати з обґрунтування, чому саме організаційний, правовий, соціальний та мотиваційний механізми визнано базовими.

Загальний висновок

1. Дисертаційна робота Мазій Інни Василівни на тему “Державне регулювання розвитку волонтерської діяльності в Україні щодо посилення обороноздатності держави” є завершеним науковим дослідженням, виконаним на вельми актуальну тему. Вона містить теоретичні та методологічні засади,

розроблення науково-практичних рекомендацій щодо визначення механізмів, напрямів та шляхів державного регулювання розвитку волонтерської діяльності в Україні щодо посилення обороноздатності держави.

2. Актуальність і новизна, важливість отриманих здобувачем наукових результатів, їхня обґрунтованість та достовірність, а також практична цінність сформульованих положень та отриманих результатів в сукупності становлять необхідні підстави для висновку про те, що дисертаційна робота “Державне регулювання розвитку волонтерської діяльності в Україні щодо посилення обороноздатності держави” відповідає вимогам МОН України, які висувуються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління, та відповідає пунктам 11-13 “Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – Мазій Інна Василівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку.

Офіційний опонент

професор кафедри суспільного розвитку
і суспільно-владних відносин
Національної академії державного управління
при Президенті України,
доктор наук з державного управління,
професор

В.В.Голубь

Учений секретар Вченої ради

Національної академії державного управління
при Президенті України,
доктор наук з державного управління,
професор

А.П.Рачинський